

Yargıda Gerekçe Sorunu^(*)

Çetin Aşçıoğlu^(**)

GİRİŞ:

Özgürlük sizin dilerseniz "yargının onca sorunu varken neden gerekçe?" diye sorabilirsiniz. Yargının "onca sorunu" ve "ya tuz da kokarsa çılgınlıklarının sağır sultana bile ulaştığı" bir olgu. Ancak toplumu ve devlet düzenini ilgilendiren bazı kavramların dış görünüşüne bakarak onlara değer biçmek çoğun yanıltıcı olmaktadır. Gerekçe, üzerinde duyarlılık içi boş biçimlik gibi anlamsız bir tutku değil; bir çok sorunun, eleştirinin kaynağı olan temel bir sorun niteliğindedir.

Yargı'nın odaklanmış temel sorunu üç beşi geçmez; bunlar içinde gerekçe de vardır. Bu temel sorunları çözebilirsek yargı beş yıl içinde düziüğe çıkar; ikincil sorunların çözümü de temel kavramların bilinci ve bilgisiyle çözülecektir. Bu nedenle, gerekçe; bilim ve yargı alanında özel bir duyarlılıkla ele alınması gereken bir kavramdır.

1- Gerekçe Kavramının Kaynağı:

Gerekçe 1789 Fransız başkaldırımı (ihtilâli) ile gelişen özgürlükçü düşünce akımının temel birikiminin ürünü-

dür. Ancak tarihsel açıdan kökleri, insanlığın "bilme istenci" bilincine varmaya başladığı dönemlere kadar iner.

Mantık, gerekçenin diğer bir kaynağıdır. Doğada olduğu gibi düşünce alanında da her yargının (hükmün) bir nedeni olmalıdır. Mantık alanında öngörülmüş "doğru ve sağlıklı sonuçlara ulaşabilmek için varolan her şeyin neden var olduğunun gerekçelendirilmesi önerir ve bekler" biçiminde açıklanan düşünce yasası; bir düşüncenin ancak yeter nedenlere (neden olan diğer düşüncelere) indirgiendiği ölçüde anlaşılabilir ve geçerli olacağını önerir.

Gerekçe ile etik (ahlâk) arasındaki ilişki de göz ardı edilemez. Çünkü "bilgi verme yükümlülüğü" de aynı zamanda etik ilkesinin gereğidir.

Hukuk devleti ve hukukun üstünlüğü ilkelerinin gereği olarak; Anayasa başta olmak üzere yürürlükteki hukuk (normatif- dogmatik), gerekçenin buyurucu kaynağını oluşturur. Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır" (Anayasa 141 / 3). Anayasaya koşut olarak HUMK.

(*) HFSA'nın İstanbul Barosu ile birlikte 6-7 Eylül 2002 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirdiği "Hukuka Felsefi ve Sosyolojik Bakışlar" konulu sempozyumda sunulmuştur.

(**) Yargıtay Onursal Üyesi

Çetin Aşçıoğlu

388 ve CMUK 260 maddelerinde de gerekçe konusunda buyurucu kurallar öngörülmüştür. Bir iç hukuk kuralı niteliğinde olan İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'nin (İHAS) 6. maddesinde açıkça yer almasa bile; İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi (İHAM) kararlarında gerekçeyi "doğru ve güvenilir-yargılanma hakkının temel bir unsuru olarak nitelendirmektedir"⁽¹⁾.

2- Uygulamadaki Görünüm

Anayasa ve yasaların gerekçe konusundaki buyurucu kurallarına karşın; hukukun bu buyruğunun yargı kararlarının büyük bir çoğunluğunda güncellemediği bir olgu.

Yargıda gerekçe adına yazılanlar, çoğun, "olayın oluş biçimine"; bilirkişi raporundaki açıklamalara, "tanık anlatımlarına göre suçun unsurlarının gerçekleştiği", "sanığın geçmişteki ve yargılamadaki durum ve kişiliği", "yanların sosyal ve ekonomik durumuna" gibi soyut ve genel, yuvarlak sözcüklerle yapılan açıklamalarla sınırlıdır. Hak aramanın son kapısında niye hakkını alamadığını, yargıcın hangi nedenlerle karar verdiğini anlayamayan bireylerin sızlanmalarını ve giderek artan güvensizlik inançlarını öncelikle yargıçların değerlendirmesi gerekir.

Çelişkinin nedeni; özellikle avukatıyla yargıcıyla, özeldede gerekçe kavramının özü, içeriği ve yararlarının bilinmemesi; genelde yaygın bilgi ve özeğin yoksunluğudur. Bu bağlamda özellikle yargıçlarımızı eleştirebiliriz. Araştırmanın, sorgulamanın, düşün-

menin, bilgiye tutkunun kimsenin tekelinde olmadığı düşünülürse böyle bir yargı haksız da sayılmaz. Yargıçları, bilgiye ulaşmanın olanaksızlığı nedeniyle, eleştirmeyi aşırı bulabilirsiniz; bilgi olmadan gerekçe bilincine ulaşmanın zorluğunu da göz ardı etmeden bu bağlamda yargı da gerekçe bilincinin yalnız yerel mahkeme yargıçlarında olmadığını söylemek de haksızlık olur; Yüksek Mahkeme yargıçları da gökten zembille inmediler ya. Yargıtay ve Danıştay'ı iş yoğunluğu nedeniyle hani biraz hoşgörsek bile ya Anayasa Mahkemesi'ne ne demeli? Gerekçe adına yazılanlardan, çoğun, hukuk adına olumlu yargılara varmak hemen hemen olanaksız.

Parti kapatma davalarında "odak noktası kavramının tanımını yapmadan buyruk oluşturan özünü, içeriğini tartışmayan yüksek mahkemenin gerekçe anlayışı bilinci" tartışılmalı, sorulanmalıdır. Kaldı ki; Anayasa Mahkemesi, kararlarının bir bölümünün üç- beş senede zor yazıldığı ve yazılanların Anayasaya uygunluk denetimi yerine çoğun "yerindenlik denetiminin yapıldığı" izlenimini vermesi de gerekçe bilincinin yerleşmemiş olduğunun kanıtıdır.

3- Sorun Yalnız Yargının Değil

Gerekçe yalnız yargının değil tüm toplumun sorunudur:

"Antalya Film Festivali'ndeki arkadaşlara hep gerekçe yayınlamalarını söyledim. Malesef yaptırmadım. Jüri bir filme neden ödül verdiğini açıklamalı. Birinci filmi neden seçtik, şunu

1 Hadjianastassiou - Yunanistan; Higgins - Fransa; De Moor-Belçika vd. kararları

niye seçtik. Bunların gerekçelerini yazsalar, bir açıdan topluma bakış açıları'nın dünya görüşlerinin, sanat görüşlerinin, estetik görüşlerinin hesabını da vermiş olacaklar. İşte o zaman daha sağlıklı bir tartışma ortamı doğabilir⁽²⁾. Film yönetmeni ve yapımcısı Atıf Yılmaz'ın bu eleştiri ve açıklamasındaki değer yargılarını yargıda olduğu gibi kullanmaya ne dersiniz?

Bilim adamı Hayrettin Ökçesiz'in sapına kadar doğru yargısını paylaşmamak olanaksız:

"Devlet eylem ve işlemlerinde en az gerekçe ile yetinmekte, gerekçeleştirme kalitesi en düşük düzeyde bulunmaktadır. Hukuk kültüründe görülen bu erozyonun somut tezahürleri ve nedenlerinden biri de gerekçesizliktir⁽³⁾."

Diğer yandan avukatlar da; sav ve savunma, ilgili işlem ve eylemlerinde "hukuk ve olgu sorunlarının nedenlerini" yargıç gibi nesnel olmasa da, gerekçeleştirmekle yükümlüdürler.

Yargılama çalışmasında işlemlerini gerekçelendiren "hak savunucusunun davayı kazanması" daha önemlisi "doğru ve güvenli -adil- yargılanmanın gerçekleşmesine katkı" olasılığı güçlüdür. Çünkü gerekçeli çalışmanın özünde araştırma, sorgulama, tartışma ve us (akıl) vardır. Dava, kaybedilse bile; hem kendi kişiliğine hem de çalışma alanına karşı güven korunmuş olur. Giderek yaygınlaşan "her şeyi yargıca bırakan avukat tipi" öncelikle kendini sorgulamalı sonra da; gerekçesiz karar yazan, işlem yapan, tüm hu-

kuk ve olgu sorunlarını bilirkişiye çözdüren yargıçları...

4-Gerekçenin Etkinliği

A-Amaçları

a- Doğru ve sağlıklı düşünme:

Yargıcın, yargılamada güncellenen hukuk ve olgu sorunlarıyla ilgili değerlendirme ve yargılarının anlaşılabilir, onaylanabilir nitelikte olması; doğru ve sağlıklı düşünmeye bağlıdır. Doğru ve sağlıklı düşünme ise özde "değerlendirme ve yargıların yeterli ölçüde nedenlerinin ve neden olan diğer düşüncelerin açık ve seçik olarak açıklanmasına" bağlıdır; yani gerekçeleştirmeye.

b- Etik yükümlülük:

Doğru ve gerçek olduğu ileri sürülen değerlendirme ve yargıların nedenlerinin açıklanması "etik (ahlâk) açıdan bilgi verme yükümlülüğü"nü de gereğidir. Kişi, yargı buyruğunun (hükmü) dayandığı nedenlerini bilmek istemesinin gücünü; yasalardan önce ahlâki değer yargılarından alır. Bu nedenle gerekçeli karar, yargıç için etik yükümlülüktür.

ç- Gerçeğe, yol ve yöntemine aykırıkları kendince (keyfi) davranışları önleme.

Yargıçlar da insandır; gerçeğe, yol ve yöntemine aykırı (keyfi) yargı ve buyruklar oluşturma olasılığı göz ardı edilmemeli. İşte gerekçe, yargılanan bireyler için bu olumsuz olasılığa karşı bir güvencedir. Çünkü:

Gerekçeleştirme işlemi bilgi, özeğin (kültür) ve bir ölçüde yetenek işidir. Bu niteliklerin yardımıyla, yanların sav ve savunmalarını mantiki ve yargılamanın sıkı düzeni (disiplin) içinde kendini bile sorgulayarak tartışarak, gerekçelendirerek buyruğunu açıklayan yargıcın: Gerçeğe ulaşamama, yol ve yöntemine aykırı kendince (keyfi) bir tutum içinde olma olasılığı oldukça azdır. Olsa bile denetleme kolaylığı vardır.

Tersi durumda, gerekçesiz yargı buyrukları (kararları) yargılanan bireyler için gizil (potansiyel) bir tehlike oluşturur.

d- Nitelikli yargıç yetiştirme.

Gerekçe; bilgili, özeğinli (kültürlü) yaşamı bilen yargıç kimliğinin ve tipinin oluşmasının ve yaygınlaşmasının sağlanmasında da etkili bir araçtır. Çünkü yargıç, gerekçe yazmak için var olan bilgisini araştırarak yenilemek için okuyacak, tartışacak, düşünecek ve kendi değer yargılarını bile sorgulayacaktır. Bilgili ve yaşamı bilen yargıç yetiştirme açısından da, gerekçe olmazsa olmaz nitelikte bir kavramdır.

e- Güven inançlarını güçlendirme ve koruma.

Bireylerinin yargıya karşı güven duygusu ve inançlarının yüksek olduğu toplumlarda; hukuk devleti ve hukukun üstünlüğü ilkesi gelişir ve korunur. Çünkü hukuk düzeninin son kapısı yargıdır. Elinden değirmenini almak isteyen Krala, ihtiyar değirmencinin "...ama Berlin' de yargıçlar var" sözle-

rini korkmadan söyleten; yargıya ve yargıçlara karşı duyulan güven inandırıcıdır.

Yargı buyruğunun, sav ve savunmanın kanıtlarıyla birlikte tartışılarak açık ve inandırıcı gerekçelerle yazılması davayı kaybeden yanda bile bir güven duygusu oluşturur. Neden hakkını alamadığını ya da suçlu sayıldığını anlayamayan kişinin yargıya ve yargıca karşı kuşku ve güvensizlik duygusu kaçınılmazdır. Bu nedenle gerekçe yargıya güven inancının da önemli bir aracıdır..

f- Yargısal denetimde sağlıklı savunmayı kolaylaştırma.

Bir yargı buyruğunun yanlışlığını ortaya koyabilme, çelişkisiz savunma yapabilme; tüm değerlendirmelerin, yargıların nedenlerini duraksamaya meydan vermeyecek biçimde açıklanmasına, gerekçelendirilmesine bağlıdır. Temyiz denetiminde nedenlerini bilmeden savunma yapma olanaksız olmasa da hem zor hem de risklidir. Bu nedenle gerekçesiz yargıç buyruğunun, savunma hakkını kısıtladığı da bir olgudur.

g-Temyiz denetimindeki önemi.

Sağlıklı gerekçeler, yüksek mahkemelerde denetiminin kısa yoldan ve doğru yapılmasına da önemli ölçüde yardımcı olur. Bu nedenle bir çok ülkede temyiz denetimi gerekçe denetimiyle başlar; gerekçesizlik başlı başına ve öncelikli olarak bozma nedenidir.

Yargıtay' da çalıştığımız yıllarda, gerekçe noksanlığının işimizi zorlaş-

2 Atıf Yılmaz;Türk sinaması üzerine bir söyleşi;Cumhuriyet 5:9 ,16 Ekim 2000

3 Hukuk ve adalatten imdat haykırışı Cumhuriyet Bilim Teknik eki 23 Eylül 2000 safa.12-13

tırdığını ve az da olsa yanlış yorumların değerlendirmelerin kaynağı olduğuna tanık oldum. Yargıcın neden bu sonuca ulaştığını anlamadan ya da kestiremeden yorum yapmanın zorluğu riski azımsanmamalı. Bir ilçede yargıç olarak çalıştığım dönemdeki bir anımı kanıt olarak değerlendirebilirsiniz:

Milli Eğitim Bakanlığı, ABD yardımı olarak dağıtılan süt tozlarının öğrencilere bisküvi ve diğer nesnelere değiştirilmeden içirilmesi konusunda okullara duyuruda bulunmuş. Ancak görev yaptığım yörede, sekiz kadar köy ilkokul müdürü, bakanlığın buyruğuna aykırı olarak, "kısırlık yapar vd. söylenti ve kaygılarla içilmeyip dökülmesi nedeniyle köy ihtiyar kurulunun oluru ve denetiminde süt tozları ile değiştirilen bisküvileri" çocuklara yedirmişler. Bu nedenle de "üstünün yasaya uygun buyruklarını geçerli neden olmadan yapmadıkları (TCK.230) suçlamasıyla" görevi savsama suçundan yargıç karşısına çıkmışlar.

Davaya bakan ceza yargıcısı, bir dosyayı okul müdürünü suçlu bularak karara çıkartmış ve pilot dosya Yargıtay denetiminden geçerek onanmış. Tam bu sırada yargıç başka yere atandığından yetkili olarak diğer dosyaları karara çıkartma hukuk yargıcısı olarak baba kalmıştı.

Dosyaları incelediğimde suçun özellikle maddi unsurunun oluşmadığı (geçerli neden olgusu açısından) kanısa vardım; ancak Yargıtay'ın aynı eylemi suç sayan kararı onaması da söz konusu idi, savcı da örnek onama

kararından söz ederek mahkûmiyet kararı istiyordu. Ancak onanan kararda olaya neden olan olgular hemen hemen hiç, hukuki sorun ise yüzeysel olarak gerekçelendirilmişti.

Yargıtay'ın onama kararına karşın dosyaların tümünü okul müdürlerini aklayan (beraet) bir buyrukla sonuçlandırdım. Gerekçede, Yargıtay'ca onanmış kararın tersine (ondan söz ederek) eyleme neden olan tüm olgulara ve bunlarla ilgili değer yargılanma ve hukuk sorunu için de hukuk öğretisinden yararlandığım yorumlara yer verdim.

Sonuçta Yargıtay sanıkları aklayan kararımı da onadı. Önceki onama kararını ekleyerek temyiz yoluna başvuran savcı, bu dosyaların da onanması üzerine ve çelişki karşısında " ... Yargıtay okumadan onanmış..." yargısında bulunmasına karşın; ben ise, Yargıtay'ın ilk onama kararının ve çelişkinin nedenini gerekçeye bağlıyordum. Gerekçesizlik, pilot davada Yargıtay denetiminin hatalı yapılmasının nedeni olmuştu.

h- Yansızlığı kanıtlama

Yargı bağımsızlığı, yargıçlara yansızlıklarını sürdürmeleri ve korumaları için verilmiş güçlü güvenceler bütünüdür. Başka bir anlatımla hiç bir kamu görevlisine tanınmayan böyle bir bağımsızlığın, verilen güçlü yetkilerin en önde gelen bedeli yansızlıktır. İşte gerekçe, yargıçların yansızlıklarını kanıtlama olanağı sağlayan, yargıç onurunu koruyan bir araç olarak da değerlendirilmelidir.

B-Korunan hak.

Gerekçe, olmazsa olmaz nitelikte "doğru ve güvenli- adil- yargılanma hakkının" güvencesidir. Nitekim Uluslararası Adalet Divanı'nın 12 Temmuz 1973 günlü öneri niteliğindeki kararında yargılanan kişinin " gerekçeli karar hakkı" bulunduğu açıklanmıştır.

Gerekçesiz bir yargı buyruğu, kişinin maddi (yaşamı- sağlığı), tinsel (onuru, saygınlığı, özgürlükleri. giz alanı...) değerlerinin çiğnenmesiyle eş değerdedir. Başka bir anlatımla gerekçesiz buyruğunu açıklayan yargıç, hak arayan bireyin kişilik hakkını çiğneyen kişi konumundadır. Daha yalın bir anlatımla; kişinin onur ve saygınlığına sözle yapılacak bir saldırı (sövme hakaret) ile gerekçesiz buyrukla bireyin doğru ve güvenli yargılanma hakkının çiğnenmesi arasında hukuki değerlendirme ve sorumluluk açısından bir ayrım söz konusu değildir.

Yargıçlar için ağır bir sorumluluk gündeme getirirse de, yargılamanın sanat olarak nitelendirilmesinin başka bir yolu yoktur. Yargılamanın bir sanat olduğunu, yargıçların da memur olduklarını övünerek onurla dile getiriyorsak; zorluklara ve sorumluklara katlanacağız; hani gülü seven dikenini katlanır denir ya...

3-Genel Değerlendirme

A- Tanı

Gerekçe, yargı düzeninin olmazsa olmaz nitelikte bir temel sorunudur. Gerekçesiz yargı kararlarının, bireyin kişilik hakkını çiğnemesi yanında; hukuk devleti ve hukukun üstünlüğü kavramları üzerindeki olumsuz etkisi

de göz ardı edilmemelidir. Gerekçenin, yargıya ve yargıca karşı güvensizlik inançlarının yaygınlaşmasında başat durumunda olduğu tanısı, abartılı bir yargı olarak nitelendirilmelidir

B-Çözüm önerileri

Şimdi şu soruya yanıt alabiliriz: Gerekçe sorunu, yasa buyruklarına karşın bir olgu olduğuna göre sorun nasıl çözümlenecektir?

Eğitim, bilgi ve denetim sorununun üç temel yanıtıdır:

a- Eğitim:

Yargıçların , gerekçe konusunda bilinçli olmaları öncelikle bir eğitim sorunudur. Bu konuda, evren kentlerde (üniversiteler) işe başlamak gerekir Böylesine önemli bir kavram, hukuk fakültelerinde, çoğun, işlenmemektedir. Ankara Hukuk Medeni Hukuk Yargılaması Ana Bilim Dalı'nda, bir süredir, çalışma yapılması sevindiricidir. Ancak tüm fakültelerde yaygınlaştırılmadıkça, uygulamalı olarak çalışmalar yapılmadıkça beklenen sonuçlar için yeterli olmadığı inancındayız.

Yirmi yıla yakındır yargı adaylarının eğitiminde görev üstlenen "Hakim Eğitim Merkezi" yetkililerin verimli çalışma yaptığı söylemlerini duysak da; abartılı olduğu inancındayım. Bir çalıştay da, gerekçeyi incelerken (yargıç etiği ve bilirkişi konusunu da), izleyen 15 kadar yargıç adayına özel olarak eğitim merkezinde bu konularda bilgi verilip verilmediğini sordumda olumlu yanıt alamadım; hani olumlu yanıt beklemediğim için şaşırmadım da.

Hakim Eğitim Merkezi' nin, yargıç adaylarına yanlışları ağır basan saçak bilgiler verecek düzeydeki eğitimin-den bilimsel bir eğitim düzenine geçmesi gerekçe sorununu ve de diğer sorunları için önemli bir adım olacaktır. Adalet Bakanlığı eğitim konusuna öncelikle eğilmelidir; umutsuz da olmak istemiyorum, ancak üç yıl Adalet Bakanlığı koltuğunda oturan bilim adamı Sayın Hikmet Sami Türk' ün ilgisizliği düşündürücüdür.

b-Bilgi ve bilgiye ulaşma:

Gerekçe konusunda Bankacılık ve Ticaret Hukuku Enstitüsü' nün IX. bilgi şöleninde (sempozyum) benim verdiğim yalın ancak bir başlangıç niteliğindeki bir bildiri dışında çalışma yapılmamıştı. Daha sonra Dokuz Eylül Hukuk Fakültesi öğretim Üyesi Doç. Mustafa Alp' in çalışmasını okuyunca mutlu oldum.

Yargıyı ve yargıçları ne denli eleştirirsek eleştirelim; gerekçe konusunda bilgi ve özeğinlerini geliştirecek kaynaklara ulaşma olanakları olmadığı sağlıklı sonuç alınması beklenmemelidir.

Bu nedenle bilim adamlarımızın, gerekçe konusunda çok yönlü çalışmalar yapmalarını, üretken olmalarını beklemekteyiz. Gerekçe sorunu, yalnız içeriği, özü, önemi, çeşitleri ve sorumluluk açısından değil gerekçede kullanılacak dil, biçim ve biçem (üslup) açısından da hukuk öğretisinin ilgisini çekeceği beklentisi umarım en kısa sürede gerçekleşir.

c-Denetim

Denetim, konuları ne olursa olsun bireylerin özenli ve sağlıklı çalışmalarını sağlayan etkin bir yöntemdir. Yargıçlarda insandır; hukuk, yasa ve etik buyruk ve değerlere aykırı davranışlarını denetimle önlemek önemli bir yöntemdir. Ancak denetim denince usa şimdiki gibi yargıçları memurlaştıran denetim biçimleri (not düzeni- müfettiş denetimi gibi) usa gelmemelidir.

aa-Yargısal denetim:

Gerekçe konusunda denetimin en sağlıklı yeri yüksek mahkemelerdir (Yargıtay Danıştay). Yüksek mahkemelerin yerel mahkeme kararlarının denetimine gerekçe denetimiyle başlamaları kavramın gelişme ve güçlenmesine önemli katkısı olacaktır. Bu nedenle gerekçesiz yargı kararları işin özüne girmeden bu nedenle bozulmalıdır.

Böyle bir denetim, yargıçlarda gerekçe bilincinin yerleşmesi açısından etkili bir yöntem olacaktır. Yargıç bu konuda deneyimsiz, bilgisiz olsa bile başını gözüne yara yara hem bilinçlenecek hem de gerekçeli karar yazmayı öğrenecektir.

bb-Yönetsel denetim:

Yargıçların yönetsel açıdan işlem ve eylemleri hem yargısal denetim sırasında kendilerine verilen notlar hem de memurlara özgü yapılan denetimlerle (müfettiş) yapılmaktadır. Bunların her ikisinin de yararı olmadığı, beklenen amaçları açarak yargıç kimliğini bozduğu bir gerçektir.

Yönetsel açıdan bilinçli ve sağlıklı olarak yapılacak gerekçesizlik denetimi kanımca daha yararlı olacaktır. Ancak kendini yargıçların üzerinde gören müfettiş hakimlerle değil; yurtaşların başvurusu üzerine bağımsız bilgisi, deneyimli kişilerce yapılmalıdır. Örneğin; yetiştirilmeleri kaydıyla emekli yüksek yargıçlardan ve öğretim üyelerinden yararlanılabilir. Böyle bir denetimde öğretim üyelerinin görev almasının, hukukun gelişmesine dolaylı olarak da olsa katkısının olacağı inancındayım; bir de "nasıl hukukçu yetiştiriyoruz" diye kendilerini sorgulama alanı bulmaları açısından.

cc-Toplum adına denetim:

Yargıç, ulus adına ve hiç bir kamu görevlisine tanınmayan yetkileri kullanan ve güvencelerle donatılmış kişi olduğu düşünülürse; toplum adına gerekçe denetimi yapma yükümlülüğünden de söz edebiliriz. Bu bağlamda barolar, basın, kendi çalışma alanı ve üyelerini ilgilendiren konularda sivil toplum örgütleri gönüllü olarak görev üstlenebilirler. Özellikle Barolar Birliği'nin etkinliğinde baroların çalışma

yapmalarının, nesnellikten ayrılmamak koşuluyla, yararlı olacağı inancındayım.

SONUÇ:

Yargı buyruklarının gerekçeli olmasının önemi, yerindenliği ve sorunun nedenleri ile çözüm önerileri konusunda düşüncelerimi açıklamaya çalıştım. Gerekçenin, çağdaş yargının olmazsa olmaz nitelikte bir aracı olduğunu sizlerin de paylaşacağından kuşku bulunmamaktadır. Hukuk Felsefesi Ve Sosyolojisi Arkivi' nin (HFSA) yaptığı verimli olduğuna inandığım bu toplantının yarınlarında daha kapsamlı ve öznlü çalışmalara da önderlik edeceği inancımı da paylaşmanızı dilerim.

Konumuz gerekçe kavramıyla ilgili olmakla birlikte bu çalışmamızdan ülke açısından değerlendirilebilecek bir sonuç da çıkarabiliriz: Bir kavramı, kurumu, ilkeyi yasalarda, Anayasa' da istediğiniz kadar özenli ve içerikli düzenlerseniz düzenleyin; insan unsurunu ve onu bilinçlendirecek bilimi, özeğini göz ardı ettiğimiz sürece her şey boşuna (nafile).